

Docent-instructie mysterie 'De slavernij in Azië'.

Activiteit:

De leerlingen gaan in de mysterie-opdracht onderzoek doen naar de slavenhandel onder de VOC in Azië. Ze moeten verschillende deelvragen beantwoorden waarbij ze bronnen moeten kiezen om hun antwoord mee te onderbouwen. Uiteindelijk moeten ze ook bronnen kiezen waarmee ze hun hoofdvraag onderbouwen.

Hoofdvraag:

-Omschrijf hoe de slavernij in Azië georganiseerd was en welke rol de VOC daarbinnen heeft gehad.

Deelvragen:

-Hoe actief is de VOC geweest in het handelen van slaven in Azië?

-Welke soorten mensen en nationaliteiten waren verantwoordelijk voor de slavenhandel in Azië?

-Welk werk moesten de slaven verrichten in Azië?

Tijdsduur:

Lesuur van 50 minuten of twee lessen van 50 minuten.

Doelen:

- De leerlingen krijgen een beter begrip van de complexe werking van de slavenhandel.
- De leerlingen begrijpen dat niet alleen de WIC in het trans-Atlantische gebied actief was in de slavenhandel maar dat ook de VOC in personen handelden.
- De leerlingen leren om constructief samen te werken.
- De leerlingen oefenen met het interpreteren van historische bronnen.
- De leerlingen gaan door middel van deze werkvorm 'historisch redeneren'.

Beginsituatie:

HAVO/VWO – Bovenbouw. Kennis van de VOC/WIC en de trans-Atlantische slavenhandel is vereist. Te gebruiken na de behandeling van de VOC/WIC in tijdvak 6. Kan ook worden gebruikt nadat het onderwerp 'slavernij' behandeld is in tijdvak 7 en/of 8. Bij VWO 5/6 kan de hoofdvraag veranderd worden door een vergelijking met de trans-Atlantische slavenhandel te vragen want dat vereist een hoger denkniveau.

Vorbereiden:

Bij 30 leerlingen, die in groepjes van drie werken:

-10x de sets mysteriekaarten kopiëren, losknippen en in enveloppen doen.

-10x de opdrachtbladen kopiëren.

Instrueren:

Aan de hand van het instructieblad:

Wat:

-Onderzoek doen naar de slavenhandel onder de VOC in Azië. Ze gaan bronnen interpreteren en gebruiken om hun antwoorden mee te onderbouwen.

Hoe:

-Samenwerkend leren.

-In groepjes van drie: taakverdeling: 1 schrijver (zorgt dat alle antwoorden netjes op het antwoordenblad komen). 2 presentator (is in staat om de antwoorden aan andere groepjes te presenteren → voor als je twee lessen de tijd neemt). 3 Vragen-beantwoorder (moet tijdens de besprekingen de vragen van de docent beantwoorden).

Waarom:

-‘Zie doelen’.

Uitvoeren (in het geval van één lesuur):

Stap 1: De docent geeft de instructie voor het maken van de opdracht (5 min).

-‘Zie instructie’.

Stap 2: Leerlingen gaan aan de slag met de opdracht (10 min).

-Alle leerlingen moet eerst alle kaartjes/bronnen bestuderen.

-Ze krijgen de opdracht om de kaartjes onder de drie deelvragen te verdelen. Met welk kaartje denken ze de vraag te kunnen beantwoorden?

Stap 3: Tussenbespreking: controleren en bespreken hoe de leerlingen kaarten selecteren en daarbij tips geven zodat ze gerichter informatie gaan kiezen (5 min).

Stap 4: Leerlingen gaan de opdracht afmaken (20 min).

-Leerlingen gaan antwoord geven op de deelvragen en tot slot de hoofdvraag.

-Ze moeten in deze ronde hun definitie keuze maken met welke bronnen zij hun vraag willen onderbouwen. Sommige kaartjes zijn voor meerdere vragen te gebruiken.

Stap 5: Nabespreken: beantwoorden van de hoofdvragen en daarna gezamenlijk evalueren, wat hebben ze gedaan en wat hebben ze geleerd? (10 min).

In het geval van twee lesuren:

Heeft u twee lesuren de tijd voor het uitvoeren van deze werkvorm?

Neem dan langer de tijd voor de besprekingen. Er kunnen dan meer groepjes/leerlingen aan het woord komen. Daarnaast kunt u voor de nabespreking leerlingen de tijd geven om de antwoorden aan elkaar te presenteren en te vergelijken.

Leerling-instructie mysterie 'de slavernij in Azië'.

In de afgelopen hoofdstukken hebben jullie regelmatig geleerd over de trans-Atlantische slavenhandel. Maar niet alleen tussen Afrika en Amerika werden er slaven vervoerd. In deze les gaan jullie onderzoek doen naar de slavenhandel onder de VOC in Azië. Dit gaan jullie doen in de vorm van een mysterie-opdracht. Jullie gaan verschillende deelvragen beantwoorden waarbij je bronnen moet kiezen waarmee jullie je antwoorden onderbouwen. Uiteindelijk geven jullie samen antwoord op de hoofdvraag.

Doelen:

Tijdens deze les werken jullie aan de volgende (les)doelen:

- De leerlingen krijgen een beter begrip van de complexe werking van de slavenhandel.
- De leerlingen begrijpen dat niet alleen de WIC in het trans-Atlantische gebied actief was in de slavenhandel maar dat ook de VOC in Azië in personen handelden.
- De leerlingen leren om constructief samen te werken.
- De leerlingen oefenen met het interpreteren van historische bronnen.
- De leerlingen gaan door middel van deze werkvorm 'historisch redeneren'.

Uitvoeren:

Volg dit stappenplan bij het maken van de opdracht:

- Stap 1: De docent geeft de instructie voor het maken van de opdracht (5 min).
-Maak een taakverdeling en vul deze in op het antwoordblad.
- Stap 2: Jullie maken ronde 1 op jullie werkbladen. (10 min).
-Alle groepsgenoten moeten alle kaartjes/bronnen bestuderen.
-Verdeel de kaartjes/bronnen onder de deelvragen. Met welk kaartje denken jullie de vraag te kunnen beantwoorden?
- Stap 3: ronde 1 wordt klassikaal met de docent besproken (5 min).
- Stap 4: jullie gaan nu ronde 2 maken (20 min).
-Geef antwoord op de deelvragen en tot slot op de hoofdvraag.
-Maak een definitieve keuze met welke bronnen jullie je antwoorden willen onderbouwen.
Let op: sommige kaartjes zijn voor meerdere deelvragen te gebruiken.
- Stap 5: antwoorden klassikaal bespreken met de docent? (10 min).
-Wat hebben jullie van deze opdracht geleerd?
-Hoe vonden jullie het om met een mysterie-opdracht te werken? Wat kan beter?
- Stap 6: lever de werkbladen in bij je docent!

Werkblad mysterie 'de slavernij in Azië'.

Taakverdeling:

Vragen-beantwoorder:.....

Schrijver:.....

Presentator:.....

Het werkblad moeten jullie aan het eind van de les inleveren!

Ronde 1:

Allereerst moet ieder van jullie de bronnen lezen en bekijken. Daarna gaan jullie bepalen welke bronnen jullie denken nodig te hebben om de vragen te beantwoorden. Het kan zijn dat jullie een bron voor meerdere vragen nodig hebben. Maar probeer nu eerst een indeling te maken. Daarvoor hebben jullie tien minuten de tijd.

Deelvragen:

Hoe actief is de VOC geweest in het handelen van slaven in Azië?

Bij deze deelvraag verwachten wij de volgende kaartjes te gaan gebruiken:

.....
.....
.....
.....

Welke soorten mensen en nationaliteiten waren verantwoordelijk voor de slavenhandel in Azië?

Bij deze deelvraag verwachten wij de volgende kaartjes te gaan gebruiken:

.....
.....
.....
.....

Welk werk moesten de slaven verrichten in Azië?

Bij deze deelvraag verwachten wij de volgende kaartjes te gaan gebruiken:

.....
.....
.....
.....

Werkblad mysterie 'de slavernij in Azië'.

Ronde 2:

Nu gaan jullie met elkaar overleggen en samen antwoord geven op de deelvragen en daarna op de hoofdvraag. Bij alle vragen geven jullie aan welke bronnen jullie hebben gebruikt. Daarvoor hebben jullie twintig minuten de tijd.

Deelvragen:

Hoe actief is de VOC geweest in het handelen van slaven in Azië?

Ons antwoord op deze deelvraag is:

.....
.....
.....
.....

En daarvoor hebben wij de volgende kaartjes gebruikt:

.....
.....

Welke soorten mensen en nationaliteiten waren verantwoordelijk voor de slavenhandel in Azië?

Ons antwoord op deze deelvraag is:

.....
.....
.....
.....

En daarvoor hebben wij de volgende kaartjes gebruikt:

.....
.....

Welk werk moesten de slaven verrichten in Azië?

Ons antwoord op deze deelvraag is:

.....
.....
.....
.....

En daarvoor hebben wij de volgende kaartjes gebruikt:

.....
.....

Werkblad mysterie 'de slavernij in Azië'.

Hoofdvraag:

Omschrijf in enkele zinnen hoe de slavernij in Azië was georganiseerd en welke rol de VOC daarbinnen heeft gehad.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

En daarvoor hebben wij de volgende kaartjes gebruikt:

.....

.....

Einde!

Bronnenkaartjes mysterie 'de slavernij in Azië'.

Bron 1: Reisverslag van de Duitse compagniesdienaar Johann Christian Hoffman (1672). (Van Rossum, p.21).

In Batavia of ergens anders kan niemand zonder slaven een huishouden stichten of onderhouden. Gewone burgers of handwerkslieden hebben vaak 6, 8, 10 of meer slaven. Maar de voornaamste Europeanen, zoals bestuurders uit de Raad van India en andere hoge bedienden, bezitten vaak meer dan 300 personen.

Bron 2: De Duitser Johann von der Behr over Chinezen in Batavia. (Rond 1750). (IISG).

De Chinezen hebben meestal vrouwen die van andere naties afkomstig zijn. Het zijn vaak aangekochte slavinnen. Een Chinese man heeft vaak zoveel vrouwen als hij kopen en onderhouden kan. Bij het overlijden van de man kunnen deze slavinnen opnieuw verhandeld worden. Behalve degene van wie de overledene tijdens het leven het meest gehouden had, die krijgt een vrijbrief, op grond waarvan zij weer mag trouwen met wie zij wel.

Bron 3: Systeem slavenhandel. (Uit: Reggie Baay, Daar werd wat gruwelijks verricht, 2015, p.35).

Al voordat de WIC haar activiteiten in de trans-Atlantische handel zou ontplooiën, was de VOC actief in Azië. De VOC kwam in Azië in gebieden waar de slavernij en slavenhandel al eeuwenlang deel uitmaakten van het sociale en economische leven en was daar dus eigenlijk gewoon een nieuwe handelspartner op de slavenmarkten.

Bron 4: Het werk van de slaven. (Uit: Reggie Baay, Daar werd wat gruwelijks verricht, 2015, p.35).

Voor het bouwen, onderhouden, uitbreiden en verdedigen van haar vestigingen, handelsposten en forten, maar ook het uitvoeren van haar handelsactiviteiten kocht en gebruikte de VOC slaven.

Bron 5: Uit een rechtszaak tegen de slaaf Ontong (1759). (IISG).

De slaaf Ontong werd voor de rechter gebracht omdat hij geprobeerd had zichzelf te verwonden. Dit was strafbaar voor slaven, dus werd Ontong door de rechter ondervraagd over waarom hij dit gedaan had. Ontong verklaarde dat hij bang was geweest voor de straf die hem thuis te wachten stond. Hij was enkele dagen van huis weggeweest en door een soldaat opgepakt en teruggebracht. Zijn eigenaar besloot hem te straffen voor zijn ongehoorzaamheid. Hij gaf enkele van zijn andere slaven de opdracht om Ontong vast te binden, naar de tuin te brengen en hem daar met een zweep op de rug te slaan. Terwijl hij werd vastgebonden had Ontong, uit angst voor deze straf, een mes van tafel gegrepen en zichzelf verwond.

Bron 6: Een wet van het koloniale bestuur in Indië (1655). (Van Rossum, 2015, p.39).

Vissers uit Bantam, een havenstad op het Indonesische eiland Java, mochten in 1655 niet meer in Batavia komen, tenzij ze er met hun gezin woonden. De vissers moesten uit Batavia wegblijven, omdat steeds opnieuw slaven werden gestolen, vooral door Bantamse vissers die door de vrije toegang die zij tot de stad hadden, de kans kregen om slechte dingen te doen. De Bantammers probeerden de slaven te ontvoeren of over te halen om naar Bantam te vluchten. Vervolgens wilden zij de slaven weer verkopen.

Bron 7: Een verkoopakte van de VOC. (Akten van Transport, Nationaal Archief, VOC, 1.11.06.11, inv.nr. 1062, scan 58-67). (IISG).

Op 8 Augustus 1777 laat de Franse heer Beaudrij, die kapitein is van het schip De Dauphin, bij het VOC-bestuur registreren dat hij meerdere slaven heeft gekocht van Francisco de Rosairo, een inwoner van de stad Cochin. Francisco behoort tot de gemeenschap van Toepassen – dat zijn lokale christenen van gemengde Europese en Aziatische afkomst.

De Franse kapitein koopt 10 slaven van Francisco de Rosairo. De administratie van de verkoop geven de oorspronkelijke namen, de nieuwe namen, de kaste-achtergrond, de gender en de leeftijd:

Oude naam	Nieuwe naam	Gender	Leeftijd
Chatta	Januarij	Man	18
Oenamem	Februarij	Man	22
Changarapem	Maart	Man	20
Kittoe	April	Man	15
Changarapem	Meij	Man	16
Kittoe	Junij	Man	19
Ponen	Julij	Man	15
Christnar	Augustus	Man	20
Christnen	September	Man	19
Canden	October	Man	19

Bron 8: Uit het VOC-archief op Sri Lanka (1750-1759). (IISG).

In de stad Galle, aan de zuidkant van het eiland Ceylon, werden veel slaven ingezet bij publieke werken. In september 1750 had de VOC maar liefst 127 slaven: 77 mannen, 33 vrouwen, 14 kinderen en 3 baby's. Een jaar later waren er door onder andere overlijden en weglopen nog 119 slaven over. De opzichter Jan Jacob Deegen klaagde dat daarvan 19 slaven geen werk van belang konden doen, omdat het ging om negen oude mannen, acht vrouwen en twee baby's. De kinderen waren ook van weinig nut bij de publieke werken. Slechts 100 slaven waren inzetbaar, maar werden grotendeels verdeeld over de pakhuizen, de kruitmolen (waar buskruit werd gemaakt), ziekenhuizen voor Nederlanders en slaven, de scheeps- en huistimmerwerf, de smidswinkel en in de paardenstal. Voor het zware werk aan de fortificaties en op andere plekken waren te weinig slaven. De VOC loste dit op door andere onvrije arbeiders in te zetten: veroordeelde dwangarbeiders en Aziatische dienstplichtigen ('oeliamers'). Ook bijvoorbeeld in de kruitmolen werkten slaven en ander onvrije arbeiders met elkaar.

Bron 9: Slavenbevolking in Nederlandse gebieden in Azië en Atlantische gebied, 1600 – 1800. (Van Rossum, p. 23).

Steekjaar	Azië	Atlantisch gebied
1625	8.000	1.000
1650	31.000	12.500
1675	54.500	16.500
1700	68.000	23.500
1725	72.000	36.500
1750	75.500	64.000
1775	79.500	100.000
1800	68.000	116.000

Bron 10: Werk in het huishouden. (Van Rossum, 2015, p.55).

De meeste slaven waren niet in het bezit van de VOC, maar waren in particulier bezit van compagniesdienaren en andere Europese en Aziatische inwoners. Deze slaven werden vaak gezien als 'huisslaven'. Ze woonden in of rond het huis en konden in het huishouden worden ingezet. Vooral hoge ambtenaren hadden veel slaven om hun grote huishoudens te onderhouden. In Timor had de hoogste functionaris Hans Albrecht von Plüskow bijvoorbeeld wel 140 slaven in bezit.

Bron 11: De Aziatische slavenhandel vergeleken met de trans-Atlantische slavenhandel. (Rossem, p.25).

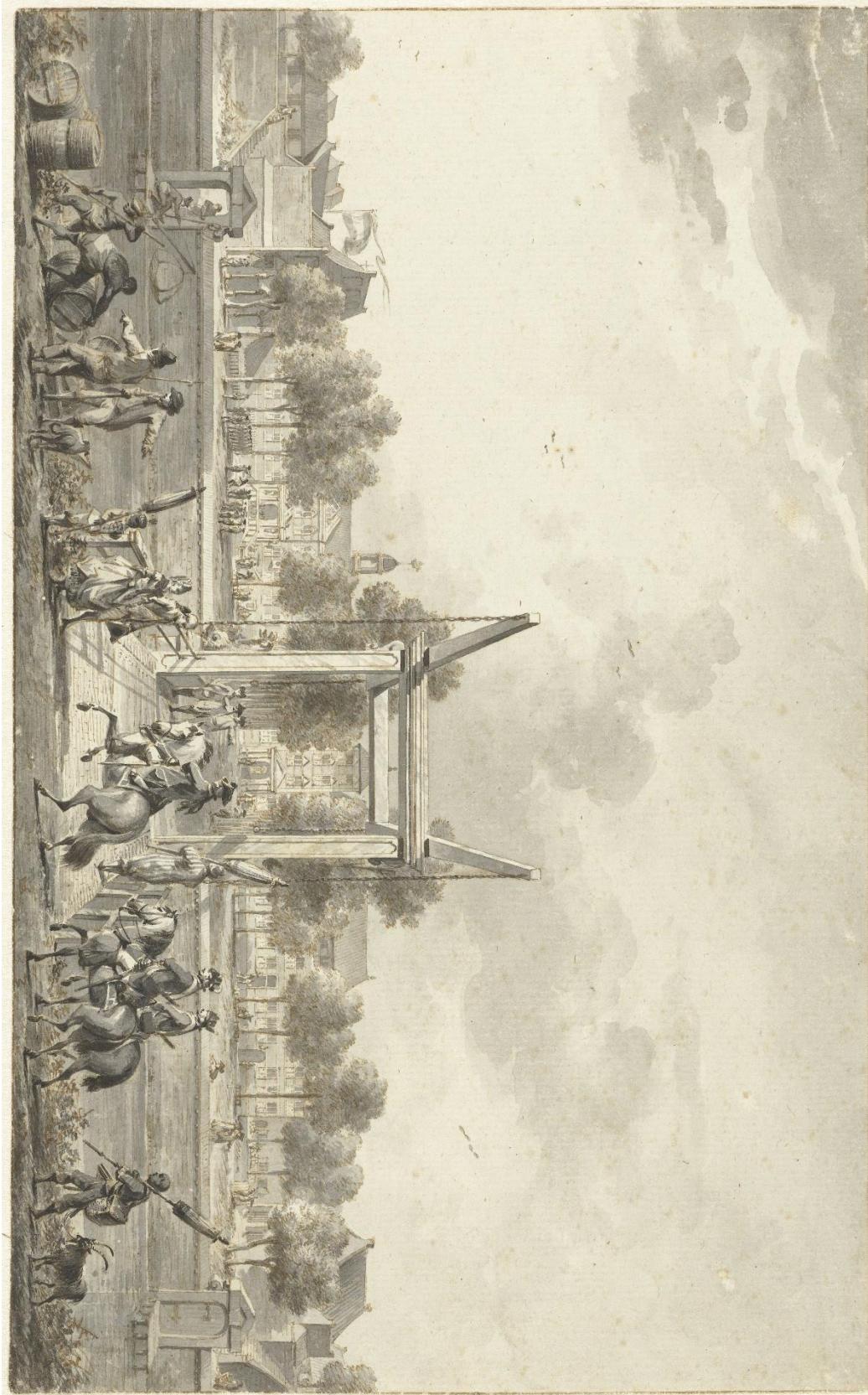
Dat de omvang van de slavenhandel naar Nederlandse gebieden in Azië groter was dan het Atlantische gebied moet worden verklaard door de grotere omvang van het Nederlandse VOC-rijk in Azië en door de latere groei van de slavernij in de Nederlands-Atlantische vestigingen – pas rond het midden van de achttiende eeuw was de slavenbevolking in de Nederlands-Atlantische gebieden van vergelijkbare omvang met de bevolking in Nederlands-Aziatische gebieden.

Bron 12: Spanningen tussen slavenbezitters en de slaven zelf. (Van Rossum, 2015, p.77).

In huishoudens kwamen de spanningen soms nog sterker naar voren dan op bijvoorbeeld plantages, juist vanwege de directe dagelijkse omgang tussen slaveneigenaren en slaven. Angst speelde daarin een cruciale rol. Hun relaties leunden op kleine beloningen maar vooral op harde bestraffingen en onderlinge controle. De reacties van slaven waren divers. Sommigen probeerde zich vrij te kopen, anderen gebruikten opium, liepen weg, pleegden zelfmoord of vielen anderen aan.

Bron 13: De economische functie van slaven in Azië. (Van Rossum, 2015, p.62).

De waarde van slaven lag vooral in hun arbeidskracht. Slaven werden namelijk ook te werk gesteld in branderijen, op plantages, in mijnen en in bedrijven aan huis. Net als in de Atlantische wereld werkten een deel van de slaven in Azië in grootschalige werkomgevingen. De omstandigheden en behandeling waren daar vaak bijzonder hard.

Bron 14: Dirk Langendijk, Het Gouverneurshuis te Batavia, slaven aan het werk op de voorgrond (1758-1805). Collectie Rijksmuseum.

Bron 15: Jan Brandes, Slaapkamer met zontje Jantje en slavinetje Bietja (1784). Collectie Rijksmuseum.